

vitelji in to: od 1884. do 1894. Peter Hriberšek, za njim do prevrata Josef Grolenigg, od tedaj naprej pa je na šoli upravitelj Janko Kuhar. Pogostejše so se pa menjavali učitelji.

Šola se je v novem stoletju hitro razvijala: 1902. l. je postala trirazrednica, 1908. l. pa se je kot štirirazrednica preselila v novo poslopje. Vojna je preprečila nadaljnji razvoj šole.

V letih 1899., 1901. in 1920. so se ustanovile za preoddaljene učence Podpece, Javorja in Koprivne pomožne šole, ki so pa postale v zadnjih letih samostojne. V Podpeci je sedaj tri-, v Koprivni pa dvorazrednica.

Šola v Črni pa je po vojni l. 1924. dobila peti razred, deset let pozneje še šesti razred, medtem pa poleg dveh vzporednic na domači šoli še paralelni prvi razred za prvo in drugo šolsko leto v Žerjavu. 1927. leta je Črna dobila tudi vrtec, tako, da je na šoli 9 učiteljev in učiteljic ter otroška vrtarica.

Že nadučitelj Hriberšek je 1892. l. ustanovil društvo prijateljev šole, ki je imelo namen zbirati sredstva za podpiranje in obdareitev revnih otrok.

Posebno mnogo je koristila ta ustanova s tem, da je v zimskih mesecih oddaljenim otrokom preskrbelo za kosilo toplo juho in kruh. Poleg tega so se vršile vsako leto božičnice in zaključne šolske proslave, pri čemer so bili učenci obdarovani z obliko in obutvijo.

Ta človekoljubna navada se je nadaljevala tudi po vojni, ko jo je oživel sedanji upravitelj g. Janko Kuhar v obliki »Podpornega društva za šolsko mladino«. Društvo je vršilo isto nalogo ko ono pred vojno, lani pa je prevzel skrb za prehrano revne dece in pomoč z obliko in obutvijo šolski PRK.

V kakšnem obsegu se vrši božičnica na šoli povedo številke stroškov za darila. Lani so bili obdarovani otroci z oblekami, nogavicami, čevlji, perilom v vrednosti preko 12.000 dinarjev, poleg tega pa se je razdelilo v zimskih mesecih preko 7000 porcij juhe in kruha v vrednosti preko 2000 Din. K stroškom juhe ni všteto plačilo kuharici, ker kuhajo in dele učiteljice same.

Omeniti je treba, da za kritje stroškov vsako leto prispeva lepo vsoto ravnateljstvo svinčenega rudnika v Mežici, ki je dalo tudi pol milijona Din l. 1927. za povečanje šolskega poslopja.

Če pogledamo razvoj v 125 letih, vidimo, da je bilo v začetku na istem teritoriju, to je na skupnem šolskem okolišu Črne, Podpece, Javorja in Koprivne do 50 šoloobiskujočih otrok, danes pa jih ima samo šola v Črni blizu 500, ostale tri šole pa nad 250. Prav isto razmerje najdemo z razredi: za isti okoliš, ki je pred 125 leti zadostoval 1 razred, je danes natrpanih 15 razredov.

K temu je seveda mnogo pripomogel razvoj rudnika v Mežici s topilnico v Žerjavu, ki spada v črnski šolski okoliš.

H koncu naj pripišem še tole:

Razstava, kjer je pregledno pokazana zgodovina in razvoj šole, poživljuje zanimanje prebivalstva za njihov kulturni hram. Prav zato pa proslave obletnic ne smejo biti navadne proslave z razstavo otroških ročnih del, risb, pismenih izdelkov itd., ampak naj imajo glavni namen pokazati razliko med dobo, ko se je šola začela in sedanostjo. Tak primerjava šole odpre ljudem oči in sami spoznajo, kako neumni so včasih, da se upirajo kakšni novi stvari.

Da pa je to mogoče, morajo biti točno pisane kronike. Kronika je zrcalo dobe in tistega, ki jo je pisal. Prav isto moremo trdit o arhivu. Sam sebi daje slabo izpričevalo, kdor nima knjig in dokumentov v redu. Zgodovinsko važne listine naj bi se shranile v posebnih mapah, ki bi omogočale vedno po njih določiti točen razvoj šole in vse važnejše dogodke med tem časom.

Hvalevredno in zanimivo pa bi bilo tudi na vsaki šoli ali pa vsaj na večjih hraniti po en izvod knjige, ki se je kdaj uporabljala na šoli.

Najzanimivejši pa bi bil šolski album. V njem naj bi našle prostor slike vseh učiteljev in katehetov na šoli, prav tako pa tudi slike prireditelj in važnejših dogodkov. Če bi k temu pridejali še slike novincev in izstopivših učencev, potem bi imeli izredno lep spomin, ki bi ob primernih obletnicah pritegnil k svečanosti vse mlado in staro. Vsi bi spoznali, da je vendar kos njihovega življenja ostal v šoli in da so nanjo vezani. Marsikoga bi to dovedlo do spoznanja, da dolguje šoli precej več ko drugim ustanovam in bo zato svoj odpor vsaj omilil napram njej, če ne bo postal njen podpornik in pospeševal.

Mirko Leder.

Vlada K. Petrović

V noči od 17. na 18. junija je umrl Vlada K. Petrović, upokojeni učitelj iz Beograda in bivši predsednik Jugoslovenskega učiteljskega združenja.

Umrli je star šele 62 leti. Še pred dvema mesecema se je šetal zdrav po beograjskih ulicah. Videlo se ga je sicer, toda samo v gotovem času na zelo kratkih izprehodih. — Dasiravno upokojenec, je pokojnik do zadnjega časa neumorno delal. Lahko bi se reklo, da ga je smrt našla pri delu.

Vlada je bil tako rekoč v povelju prenešen iz Sarajeva. Njegov oče, hribovec in upornik, se je nemiren in preganjan od okupatorske oblasti preselil iz Sarajeva v Srbijo, kamor je odnesel svojega sina Vlada, ki je bil rojen 1874. v Sarajevu.

Pokojni Vlada Petrović je dovršil učiteljsko šolo v Nišu 1893. Zelo mlad, komaj 18 let je imel, ko je nastopil svoje prvo učiteljsko mesto v vasi Razbojni. Nadalje je služboval v Tibuzdi, Aleksincu, Vranji in Leskovcu. V Leskovcu je urejeval list »Napredak«. Vršil je tudi dolžnost šolskega nadzornika. Kasneje je dobil učiteljsko mesto v Beogradu; v početku je bil razredni učitelj, a pozneje je bil imenovan za upravnika doma gluhonemih otrok.

Albert Širok:

Obisk v tiskarni

Iz tiskarne so mi sporočili, da so knjige Mladinske matice stiskane. Poleg »Kresnice«, »Baraka«, »Čurimurčkov« in »Postelje gospoda Fibriha«, sem dobil tudi »Bratovščino Sinjega galeba«.

Pet drobnih knjižic prav za prav in ko tako ležijo na mizi, bi človek ne verjel, koliko dela, koliko truda, koliko skrbi je prikritih na tehle maloštevilnih straneh.

Stopil sem v tiskarno. Na hodniku sem srečal ravnatelja Štruklja. Vesel mi je prišel nasproti: »Letos smo pa zgodnji, kaj?« Pri-trdil sem mu in sem mu sledil v prvo nadstropje v stavnico.

Tu bi kmalu zadel ob faktorja Rabiča, ki je prihajal od linotipskih strojev. »Ste se kaj oddahnili?« sem ga vprašal smeje.

»Pri nas ni bilo sile!« je odvrnil veselo. »Take štiri knjige so za nas za malo južno. Linotipski stroji so par tednov regljali, stavec Cesar se je pri lomljenju nekoliko spotil, pretegnil se pri tem delu ni tu nihče. Tam doli pa je bila pri takšni nakladi drugačna muzika!« In je pokazal na spodnje prostore, kjer so knjige tiskali.

Sel sem v spodnje prostore. Trije, štiri stroji so gučali. Drugi stroj so umivali. Ob strojih strojnik in dekleta, ki enakomerno vlagajo čiste pole papirja in od časa do časa oddajajo natisnjene. Nalagajo jih na dolge mize, kjer se kopičijo v visoke skladovnice. Tam na manjši mizi so razmetani barvni od-tiski.

Faktor Dachs me ni slišal dokler nisem bil tik ob njem. Tedaj je odložil povečevalno steklo, s katerim je motril odtisk klišēja, in obraz se mu razlezel v vesel smehljaj.

»Zadovoljni?«

Pritrdil sem mu.

Vedno aktiven, je v Beogradu poleg rednega dela urejeval priznan mladinski list »Zranci«. Štiri leta je bil na čelu učiteljskega združenja.

Redkokdo je tako poznal vse evropske šolske sisteme, kakor pokojni Petrović. Prepotoval je skoro vse evropske države in povsod zapuščal globok vtis.

»Še bolj zadovoljni smo mi«, je nadaljeval veselo. »Prišli smo zopet do sapa, meni pa se je odvalil velik kamen od srca! Sicer pa natisniti 80.000 knjig niso mačje solze! Stroji so peli skoro nepretrgano od jutra do noči nad mesec dni. Delali smo v dveh turnusih in zadnje čase tudi ob praznikih.«

»Pa barvotisk« Čurimurčkov« vam je delal kaj stitnosti?« sem ga prekinil.

Dachs se je za trenutek zamislil: »Barvotisk je za vsako tiskarno velika preizkušnja. Kot si barvotiska vsak želi, tako se ga vsak boji. Je kot nekak hazard. Tu moraš paziti na barvo, da dosežeš pravo nianso, paziti moraš na papir in na to da se klišiji krijejo do desetinke milimetra natančno. Če ne vzameš prave barve ali vzameš papir, ki je občutljiv za vsako vremensko izpremembo in se ali skrči ali razširi le za malenkost, pa dobiš namesto lepe slike zmazek. Najhujše je to, da se vse napake spoznajo šele pri tisku zadnje barve. Takrat se ne da več pomagati. Če so napake tu je vse uničeno. Zdaj pa pomislite kaj to pomeni pri nakladi od 20.000.

Pravijo, da se je ravnatelj sanjalo, da so se barve sprijele s sušilnim papirjem in da je naklada uničena. Zjutraj na vse zgodaj je pritekel v tiskarno gledat, če je kaj resnice na tem. Tudi jaz sem se v sanjah včasih premetaval po postelji zaradi »Čurimurčkov«. Nič čudnega ni. V taki nakladi se je tiskal barvotisk najbrž zdaj prvič v Jugoslaviji. Nekateri so menili, da klišiji sploh ne vzdržijo, so obetali neizogibno nesrečo. Vsega tega pa ni bilo in mislim, da ste z uspehom zadovoljni tudi vi.« Komaj sem utegnil pritrditi, že je naglo nadaljeval: »Človek, ki nima s tem opravka, si komaj lahko predstavlja, kako kompliciran je barvotisk. 18 dni, ki jih je rabila klišarna »Jugografika« za izdelavo klišejev za »Čurimurčkov«, pomenijo naravnost rekorden čas, ki je klišarni v čast. Pomislite samo, da smo potrebovali le za tisk barvane priloge »Čurimurčkov« celih

Na njegovo iniciativo je bil zgrajen dom jugoslovenskega učiteljskega združenja.

Sodeloval je pri mnogih listih in revijah, je avtor večjega števila učenikov in je bil tudi dvakrat nagrajen: prvič (pred vojno) od glavnega prosvetnega sveta, a letos od akademije nauk, Odlikovan je bil z mnogimi našimi in tuji odlikovanji.

Pokojni Petrović zapušča dva otroka, sina sreskega načelnika v Bački Topoli in hčerko Daro.

Pokojnemu Petroviću, dobremu tovarišu večen spomin, a njegovi rodbini iskreno so-žalje.

Pokopan je bil 19. t. m. na novem pokopališču v Beogradu. — V imenu Jugoslovenskega učiteljstva se je poslovil od pokojnega Vlade tovariš Dragotin Ostojić, predsednik beograjske sekcije. Govorili so še nekateri drugi, zelo zanimivo pa je bilo, da je na grobu govoril tudi nek slepec iz doma slepih v Zemunu.

Jugoslovenski javnosti!

Naši dobrovoljci, ki so krvaveli na vseh svetovnih bojiščih, razvijajo letos na Vidov dan svoj prapor v Ljubljani.

V onih temnih in težkih dneh so naši bratje dobrovoljci nastopili odkrito z mečem v roki proti stoletnemu sovragu ter z lastno krvjo krčili pot naši svobodi. V morju zavezniških praporov so dvignili našo trobojko ter izvršili zgodovinska dejanja, ki so zadivila svet in dokazala samozavest, ponos in junastvo naroda, pripravljenega braniti svoje nacionalne vrednote s preziranjem trpljenja in smrti.

Utrujene in razredčene vrste naših dobrovoljcev so se umaknile po doseženi zmagi v ozadje. Z isto nesebičnostjo, kot so jo pokazali pri svojem velikem delu v svetovni vojni, so prepuščali v svobodni domovini plod svojega dela drugim. Danes pa stopajo pred narod, da ožive spomin na junaške čine izvršene pred dvajsetimi leti v Dobruđi in da zasade v srca novi jugoslovanski generaciji ono ljubezen in požrtvovalnost, ki so jo oni sami dokazali z lastno krvjo!

Jugoslavlani! Ob priliki razvitja prapora naših dobrovoljcev je naša dolžnost, da jim izrazimo zahvalo, ki je nismo mogli izraziti v času njihovega žrtvovanja. S svojo prisotnostjo na njihovi proslavi jim dajemo zagotovilo, da smo strnjene vrste ob njihovi strani, da razumemo veličino njihovega samozrtvovanja in junastva in da gledamo v njih

vzor, kateremu hočemo slediti v vsakem primeru in za vsako ceno!

Zato pozivamo vse Jugoslovane, da se udeležijo razvitja prapora naših dobrovoljcev!

ČUVAJMO JUGOSLAVIJO!

Zdravo!

V Ljubljani, dne 20. junija 1936.

Bran-i-bor, osrednje društvo — Društvo knežije Zorke — Družba sv. Cirila in Metoda — Gasilska zajednica dravske banovine — Jadranska straža, oblastni odbor — Jugoslovenska ženska zveza, sekcija Ljubljana — Jugosl. nac. akad. klub Edinstvo — Jugosl. napr. akad. društvo Jadran — Klub jugosl. akademikov iz Trsta, Gorice in Istre — Kolo jugoslovenskih sester — Legija koroških borcev — Maistrovi borci — Narodna Odbrana, oblastni odbor Ljubljana — Narodna Odbrana, oblastni odbor Maribor — Narodna strokovna zveza — Savez jugoslovenskih emigrantskih združenj — Sokolska župa Kranj — Sokolska župa Ljubljana — Splošno žensko društvo — Streljački okrug — Združenje četnikov — Združenje jugoslovenskih narodnih železničarjev in brodarjev, oblastni odbor — Združenje p. t. z. zvančnikov in služiteljev — Združenje rezervnih oficir in ratnika, pododbor — Združenje vojnih invalidov kraljevine Jugoslavije, oblastni odbor — Zveza društev privatnih nameščencev.

Splošne vesti

UČITELJSKA STALNOST — POTREBA SOLE IN DRŽAVE

Glavni odbor JUU je na svoji seji v dneh 31. maja, 1. in 2. junija sklenil, da se gornja tema obravnava kot samostojni referat na vseh letošnjih banovinskih skupščinah JUU. Pozivamo tovarišice in tovariše, da se prijavijo kot referenti in to sporočijo v najkrajšem času sekciji. Navodila za sestavo referata smo poslali vsem predsednikom sreskih društev in prosimo, da se reflektantje obrnejo na predsednike sreskih društev, kamor smo poslali podrobna navodila.

PRIŽGIMO JIM LUČ!

Pred dvajset leti so v Dobruđi stopili naši dobrovoljci v vrste borcev za svobodo. S svojo mlado silo so zadivili ves svet in ga opozorili na narod, ki krvavi pod tujim jarmom. Njihova dejanja so dokazala, da je ta narod vreden svobode.

Pred dvajset leti so omahnili v Dobruđi njih mlada, krepka telesa. Vojni plaz je zdrvel preko njih in zasul njihove kosti v daljni tujini. Dvajset let samevajo njihovi grobovi brez cveta in zelenja, izravnaní z zemljo. Dvajset let hrepene njihove kosti po ljubeči roki, ki bi prižgala luč na njihovih tihih domovih.

Bratje, sestre! Pot k tem njihovim domovom nam je trenutno nemogoč. Da pa jim

17 dni, in sicer 3 dni za rumeno, 3 dni za rdečo, 4 dni za modro barvo, ostali čas pa za pripravljanje klišejev in umivanje strojev. Stroj je tiskal povprečno 1000 pol na uro, kar predstavlja pri barvotisku izredno hitrost.

Da si ustvarite pojmo o množini tiskanega papirja, znajte, da smo rabili 70 desk, na katere se je pokladala naklada in zlagala po par metrov na visoko. Da bi se barve ne zamazale in pole ne bi zlepile, smo potrebovali še 15.000 pol brezlesnega, hrupavega papirja, ki se je vlagal med sveže pole.

Pri vsem tem delu so bili zaposleni poleg mene še strojnik, 2 vlagalki, 6 ljudi, ki so medlagali in izlagali ter dva pomožna delavca.

Sklonil sem se bliže k njemu in sem mu rekel prav potih, skoro na uho: »Zdaj pa mi po pravici povejte ali vam ni pri tem delu pomagal vsaj z nasveti kak tuj specialist?«

Dachs je odstopil za dva koraka in me je strupeno pogledal: »Kako pa si to mislite? Saj sem vam povedal, da sem vodil to delo sam, ki sem kljub nemškemu imenu »prava ljubljanska srjaca«. Pred leti me je poslala tiskarna, da se za taka dela dobobra izpopolnim za 3 mesece v Lipsko, kjer je tiskarska obrt na višku. Vsi drugi pa so se izučili od prvega do zadnjega v naši »Učiteljski tiskarni«, ki je po velikosti druga v Sloveniji.« In začel je hvaliti v prvi vrsti strojnika, pa tudi ves ostali personal, ki se je tudi pri tem kompliciranem delu zares izkazal. Govorila sva še o tem in onem in ko sem se pri vratih poslavljaj, mi je še dejal:

»Mi smo se — hvala Bogu — že oddahnili. Tudi v knjigovoznici, kjer je delalo z mrzlično naglasi s pomočjo modernih avtomatskih in polavtomatskih strojev 22 oseb polna dva tedna, je delo že povečini končano. Zdaj čakamo le še na ekspanzijo, da napravi čudež in da v enem samem tednu s to ogromno naklado naravnost poplavi Slovenijo.«

pokažemo svojo globoko hvaležnost, naj zagore na predvečer Vidovega dneva, praznika vseh za našo svobodo padlih žrtev, na naših gorah kresovi, kot spominski plamen vsem onim, ki so pisali s svojo lastno krvjo zgodovino našega naroda in zapečatili s svojo smrtjo njegovo svobodo.

Prižgimo jim kresove na naših gorah, ki naj oznanjajo vsemu narodu vernost, zvestobo in hvaležnost jugoslovenskih src do padlih junakov. Pokažimo s temi spominskimi kresovi, da gori tudi v naših srcih neprestano spominska luč spomina padlih borcev. Kresovi naj bodo vsakomur znak sile, ki družijo naš narod in ob kateri se mora zlomiti vsak poskus rušiti to, kar nam je bilo ustvarjeno s tolikimi in tako dragocenimi žrtvami.

Kresovi naj zagore na vseh vrhovih 27. junija t. l. točno ob pol 22. uri zvečer ter naj gore najmanj do 23. ure.

Slava spomenu padlih dobrovoljcev!

Akcijski odbor za proslavo razvitja prapora dobrovoljcev v Ljubljani.

UDELEŽBA UČITELJSTVA NA SLOMSKOVI PROSLAVI.

Sresko učiteljsko društvo za Maribor — mesto, desni in levi breg, Slov. Bistrica in Sv. Lenart v Slov. gor. vabijo vse svoje članstvo, da se korporativno udeleži Slomskove proslave za učiteljstvo dne 28. VI. 1936. ob 10. uri v Narodnem gledališču v Mariboru.

S svojo navzočnostjo pokažimo, da pravilno cenimo velike zasluge Antona Slomskega kot pedagoga, pesnika, pisatelja in narodnega boreca na naši severni meji.

Za učiteljsko društvo:

Maribor — mesto: Maribor — desni breg: Čiril Hočevar, s. r. Simon Petrović, s. r.

Maribor — levi breg: Slov. Bistrica: Vauda Mirko, s. r. Tajnik Miloš, s. r.

Sv. Lenart v Slov. gor.:

Košena Vlado, s. r.

— Popravek. V proračunu sekcije za l. 1936./37. je povzročil tiskarski skrat neljubo napako z zamenjavo besedila med postavkami stroški in kritja, kar so čitatelji gotovo sami opazili in tudi popravili.

— Tovarišicam-maturantkam 5. b letnika drž. učit. šole v Mariboru iz l. 1931.! Sestanim se po petih letih, kot smo se dogovorile po maturi! Najlepša prilika zato bi bila avgusta v času »Mariborskega tedna«. Pošljite predloge in svoje naslove! E. Kramer, Maribor, Koroševa ulica 24.

— Državna narodna šola v Stogovcih (Apaška kotlina) priredi v nedeljo dne 28. junija 1936. proslavo 100 letnice obstoja tuk. šole. Vzpored: 1. ob 10. uri služba božja na prostem. 2. Nagovor in otvoritev razstave šolskih izdelkov. Ob 15. uri: 1. Slavnostni govor. 2. Petje mladinskega zbora. 3. Ples po venčku narodnih pesmi. 4. Deklamacije. 5. Gimnastične vaje. 6. Petje mladinskega zbora. Nato sledi nastop »Sokolske čete Apače«. Med odmoru svira tamburaški orkester sokolske čete Apače. Vabijo se k tej proslavi vse obmejne šole in vse učiteljstvo, katero je delovalo na tej šoli. Upraviteljstvo.

— Maturantke V. b letnika drž. učit. šole v Ljubljani iz leta 1931. naj se zberejo dne 11. julija ob 9. uri pred sodnijo. Proslava petletnice. Pridite vse. — Franka.